
PROGRAM „PODLASKIE OTWARTE” DO 2020 ROKU

Białystok

2015

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI..... 1

WSTĘP.....	3
WIZJA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO 2020 ROKU.....	5
LOKALNE BARIERY W ROZWOJU.....	7
POTENCJAŁY I ZASOBY LOKALNE.....	9
CELE OPERACYJNE.....	11
PRIORYTETY I ZADANIA.....	11
FINANSOWE FORMY WSPARCIA.....	17
FORMY KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ.....	26
MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU.....	26
OPIS METODOLOGII OPRACOWANIA PROGRAMU.....	30
SPIS TABEL I SCHEMATÓW.....	31

WSTĘP

Unia Europejska rozszerza swoją współpracę z Bałkanami i państwami Europy Wschodniej.

Wschód

w tym znaczeniu rozumiany jest bardzo szeroko – jako granica UE z Białorusią, krajami bałkańskimi, Ukrainą i Rosją.

Województwo podlaskie jest różnorodne społecznie i kulturowo. Jest to obszar nie tylko cenny przyrodniczo, ale też unikalny w skali krajowej ze względu na wielowiekowe ścieranie się różnych kultur. W lokalnych społecznościach można znaleźć wiele miejsc świadczących o wielokulturowości, zarówno etnicznej, jak i religijnej.

Położenie województwa i jego wielokulturowość stwarza możliwości do nawiązywania międzynarodowych kontaktów gospodarczych, rozwijania eksportu, przyciągania zagranicznych inwestorów, tworzenia nowych miejsc pracy oraz powstania wschodniej specjalizacji gospodarczej.

Do tej pory nie wykorzystano tego potencjału. Dlatego w ramach projektu pn. „Podlaskie Otwarte” postanowiono rozwinąć założenia *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku* i opracować Program poświęcony realizacji tego celu. Jest to program zakładający spójny plan priorytetów i działań, które doprowadzą do realizacji przyjętej wcześniej strategii.

Do pracy nad tym wyzwaniem zaproszono wszystkich mieszkańców województwa. Podczas spotkań roboczych i konsultacji udało się zebrać pomysły na priorytetowe zadania do wykonania, które pozwolą na efektywne wykorzystanie zarówno: podlaskiego sektora kreatywnego, transgranicznego sąsiedztwa z Białorusią jak i lokalnej współpracy organizacji pozarządowych, biznesu i instytucji samorządowych.

Nad całym procesem tworzenia Programu „Podlaskie Otwarte” czuwa grupa sterująca składająca się z przedstawicieli wszystkich interesariuszy Programu, tj.: samorządów, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych i biznesu. Zadaniem grupy jest w komunikacji ze swoimi środowiskami wypracowywanie rozwiązań kluczowych, które zostaną przyjęte w Programie.

Partycypacyjne metody przyjęte w realizacji projektu powinny wpłynąć na wzrost świadomości jak największej liczby obywateli województwa, że strategia rozwoju nie jest tylko dokumentem, który kurzy się na półce w urzędach, ale jest realnym

Projekt „Podlaskie Otwarte” realizowany w ramach Programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG

planem, który mogą realizować wszyscy mieszkańcy, poprzez wiele uzupełniających się działań lokalnych.

Intencją powstania programu jest to, aby dobrze przemyślane i zaplanowane priorytety i zadania mogły być wprowadzone do polityki lokalnej i zrealizowane w postaci inicjatyw, przedsięwzięć i projektów przez samorzady, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców oraz ich partnerstwa.

One wszystkie, łącznie, wpłyną na rozwój społeczno-gospodarczy województwa podlaskiego.

WIZJA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO 2020 ROKU

Przyjęta strategia rozwoju zakłada, że do roku 2020 województwo podlaskie stanie się **dostępne, przedsiębiorcze, zielone i otwarte**. Taka jest wizja rozwoju naszej społeczności w ciągu najbliższych lat. Co rozumiemy pod pojęciem Podlaskie Otwarte? Co możemy zrobić abyśmy stali się rzeczywiście otwarci dla pozostałych regionów Unii Europejskiej?

Istotne jest, aby przyjęta ścieżka rozwojowa województwa i dobrane działania wdrażające strategię uwzględniały specyfikę lokalnych społeczności.

Województwo Podlaskie od północy graniczy z Litwą, natomiast dla Białorusi i innych krajów wschodnich stanowi zewnętrzną granicę Unii Europejskiej, co daje szansę wykorzystania potencjału jaki mamy w naszej społeczności. Po pierwsze: unikalnej w skali kraju różnorodności kulturowej (tzw. wielokulturowości), po drugie: funkcji wrót do Europy dla naszych wschodnich sąsiadów oraz po trzecie: najbliższego – transgranicznego sąsiedztwa z Białorusią, które stawia nas w roli partnera i pośrednika w relacjach UE z państwami Europy Wschodniej.

Wizję rozwoju województwa podlaskiego w obszarze „OTWARTE” przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Wizja Podlaskie Otwarte

WIZJA PODLASKIE OTWARTE:

Do 2020 roku wzrośnie znaczenie województwa podlaskiego jako regionu UE specjalizującego się w relacjach ze wschodnimi sąsiadami.

Nastąpi wzrost współpracy podlaskich instytucji i organizacji wewnątrz województwa przez co poszerzą swoją działalność i staną się bardziej atrakcyjne w kraju i za granicą.

Wzrośnie współpraca międzynarodowa, zwłaszcza ze Wschodem, w zakresie: biznesu, współpracy naukowo-badawczej, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, edukacji i inwestycji publicznych.

Zródło: opracowanie własne na podstawie Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, www.strategia.wrotapodlasia.pl

LOKALNE BARIERY W ROZWOJU

Po dokonaniu diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej dot. województwa podlaskiego zweryfikowano następujące bariery utrudniające realizację ww. przyjętych celów rozwoju.

- **w kwestii położenia przygranicznego:**

- znaczące różnice polityczne, administracyjne i pozycji na arenie międzynarodowej województwa podlaskiego od jego potencjalnych partnerów, w szczególności państw nie będących członkami UE, np. Białorusi,
- brak właściwych danych na temat ludności napływowej ze Wschodu, w tym dotyczących potrzeb i preferencji turystów,
- brak właściwych danych na temat mieszkańców Białorusi oraz innych krajów wschodnich,
- brak danych nt. wielkości przychodów do budżetu województwa z tytułu korzystania z lokalnych usług przez turystów ze Wschodu (dostępne dane niepełne dotyczące wpływów z TAX FREE),
- brak wiedzy i narzędzi edukacji mieszkańców województwa na temat sąsiadów ze Wschodu,
- brak odpowiedniego programu wsparcia obcokrajowców chcących osiedlić się lub podjąć studia w województwie podlaskim, w tym brak informacji w kilku językach o instytucjach, do których powinny się kierować, praktycznych informacjach dot. rynku pracy, przewodnika o aktualnie oferowanych usługach dla cudzoziemców; brak odpowiedniego miejsca w przestrzeni publicznej dla praktycznych informacji dla cudzoziemców (brak ciągłej informacji i promocji z wykorzystaniem mediów społecznych typu *Facebook, Twitter*),
- brak jednej, wspólnej i skoordynowanej oferty kulturalnej, edukacyjnej i naukowej dla obcokrajowców ze Wschodu,
- brak kampanii promocyjnej w krajach wschodnich prezentującej unikalne walory i atrakcje całego regionu, brak zaangażowania organizacji społecznych w działania promocyjne poszczególnych gmin,
- potrzeba stworzenia wschodniej strefy ruchu bezwizowego połączonej z programem sieci powiatowych centrali informacji dla turystów ze Wschodu,
- ograniczenia wizowe, wynikające z realizacji przepisów układu z Schengen,
- niewystarczająca liczba placówek konsularnych na wschodniej granicy, stosunkowo długie procedury dot. uzyskania wizy i przekroczenia granicy,
- brak objęcia województwa podlaskiego małym ruchem granicznym w Obwodzie Kaliningradzkim - dotyczy ułatwienia przekroczenia granicy dla obywateli dwóch państw zamieszkałych w strefie przygranicznej,
- niewielki udział podlaskich podmiotów w międzynarodowych sieciach kooperacji gospodarczej,

W zakresie położenia przygranicznego wyodrębniono następujące potrzeby:

- potrzeba powstania podmiotu inicjującego i wspierającego współpracę transgraniczną na poziomie województwa,

- **w kwestii wielokulturowości:**

- brak wypracowanych i opisanych praktyk współzarządzania kulturą,
- brak programu rozwoju kultury w województwie podlaskim,
- brak programu rozwoju sektora kreatywnego w województwie podlaskim, tj. programu rozwoju zawodów w takich dziedzinach jak: design etniczny, wzornictwo przemysłowe,
- brak wiedzy samorządów lokalnych o możliwościach współpracy i potrzebie koordynacji usług kulturalnych z podmiotami pozarządowymi, co powoduje chaotyczną i niespójną ofertę wydarzeń i usług kulturalnych,
- trudności w realizacji procedury rejestracji wzorów przemysłowych i patentów,
- brak programów dot. pobudzania kreatywności i przedsiębiorczości wśród młodzieży, w tym studentów dostosowanego do lokalnego rynku pracy,
- brak faktycznego modelu wielokulturowości w regionie, dopasowanego do jego specyfiki, z którym utożsamiają się mieszkańcy lokalnych społeczności, (brak jednoznacznej odpowiedzi na pytanie: z jaką kulturą się utożsamiają mieszkańcy, a z jaką się konfrontują?),

W zakresie wielokulturowości wyodrębniono następujące potrzeby:

- potrzeba większego wsparcia administracyjnego zakresie rejestracji patentów i wzorów przemysłowych,
- potrzeba powołania stałej grupy ds. rozwoju kultury w regionie, prowadzącej dialog na temat spójnej wizji rozwoju kultury opartej o potrzeby społeczności lokalnych, z uwzględnieniem całego obszaru województwa,
- potrzeba powołania zespołu ekspertów do oceny możliwości inwestowania w lokalne zasoby kreatywne oraz wspierająca lokalnych twórców i rzemieślników w zakładaniu działalności gospodarczej,

- **w kwestii kapitału społecznego:**

- niski udział obywateli w tworzeniu i realizacji polityk publicznych na szczeblu lokalnym, w tym gminnych strategii i programów rozwoju,
- niski poziom poczucia wspólnoty regionalnej i tożsamości jednej społeczności - „podlaskiej”, podziały i stereotypy w postrzeganiu mieszkańców poszczególnych podregionów województwa, np. łomżyńskiego, suwalskiego, białostockiego, itd.
- niski poziom zaufania społecznego, konkurencyjne postrzeganie innych podmiotów z tej samej branży, niski poziom wiedzy o podmiotach z tej samej branży i niski poziom branżowej współpracy,
- brak ponadgminnych ofert dla inwestorów i turystów w województwie podlaskim, tj. wspólnej, skoordynowanej oferty kilku sąsiadujących ze sobą gmin,

- brak aktualnych badań III sektora w województwie podlaskim, w tym rodzajów zadań pożytku publicznego, które wykonują podlaskie organizacje pozarządowe,

W zakresie kapitału społecznego wyodrębniono następujące potrzeby:

- potrzeba stworzenia regionalnego banku dobrych praktyk społecznych - wymiany doświadczeń w realizacji inicjatyw społecznych i gospodarczych w zakresie: kultury, edukacji, inwestycji publicznych, itp.
- potrzeba poświęcenia uwagi problemom w komunikacji międzyludzkiej i znoszeniu uprzedzeń, niskiemu poziomowi tolerancji mieszkańców województwa, który rzutuje na wszystkie wymiary współpracy.

POTENCJAŁY I ZASOBY LOKALNE

Poniższa tabela przedstawia wyzwanie wynikające z analizy SWOT dotyczące położenia województwa podlaskiego.

Tabela 2. Wyzwanie Podlaskie Otwarte

Wyzwanie PODLASKIE OTWARTE

Zewnętrzna granica Unii Europejskiej stwarza liczne możliwości dla województwa podlaskiego, ale **Wschód** to przede wszystkim wyzwanie. Przygraniczne położenie w najbliższych latach powinno zostać wykorzystane jako jeden z głównych czynników rozwoju regionu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, www.strategia.wrotapodlasia.pl

Na podstawie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie podlaskim można wyodrębnić 6 potencjałów rozwojowych:

- 1. położenie przygraniczne:** położone wzdłuż granicy zewnętrznej Unii Europejskiej,
- 2. potencjał kreatywny:** silny ale rozproszony sektor kreatywny na obszarze całego regionu, przedstawiciele unikalnego w skali europejskiej rzemiosła i wytwórstwa,
- 3. potencjał kulturowy:** wspólne zasoby dziedzictwa niematerialnego: kulturowego i przyrodniczego,
- 4. potencjał naukowy:** silna pozycja i renoma uczelni wyższych w regionie, wielość oferowanych kierunków kształcenia, wysoki poziom naukowo-badawczy oparty o standardy międzynarodowe,

- 5. potencjał turystyczny:** duża liczba terenów atrakcyjnych przyrodniczo i rekreacyjnie, najwyższe miejsca w rankingach jakości życia, m.in. czystości środowiska naturalnego,
- 6. potencjał przedsiębiorczy:** wyrobiona marka i tradycje we współpracy z partnerami ze Wschodu, euroregiony, strefy ekonomiczne, instytucje otoczenia biznesu, wysoka dostępność do funduszy wspierających małą i średnią przedsiębiorczość.

Większy poziom wykorzystania powyższych potencjałów zapewni **partnerstwo międzysektorowe - dobrowolne, strategiczne przymierze organizacji reprezentujących różne sektory zawarte w celu współpracy przy realizacji programu.**

Poniższy schemat przedstawia korzyści wynikające z partnerstwa międzysektorowego.

Schemat 1. Korzyści z partnerstwa międzysektorowego

Źródło: Opracowanie na podstawie: *Partnerstwo bez granic*, www.cpe.gov.pl

CELE OPERACYJNE

Wyodrębniono cele Programu „Podlaskie Otwarte”, które będą realizowane w latach 2014-2020:

- I. Rozwój współpracy międzynarodowej i transgranicznej, zwłaszcza z Białorusią, państwami bałkańskimi i innymi państwami wschodnimi**
- II. Tworzenie dobrych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości opartej o lokalny potencjał kulturowy i kreatywny**
- III. Rozwój kapitału społecznego poprzez zwiększanie poziomu partycypacji obywateli województwa w tworzenie i realizację polityk publicznych oraz integrację środowisk wewnątrz województwa**

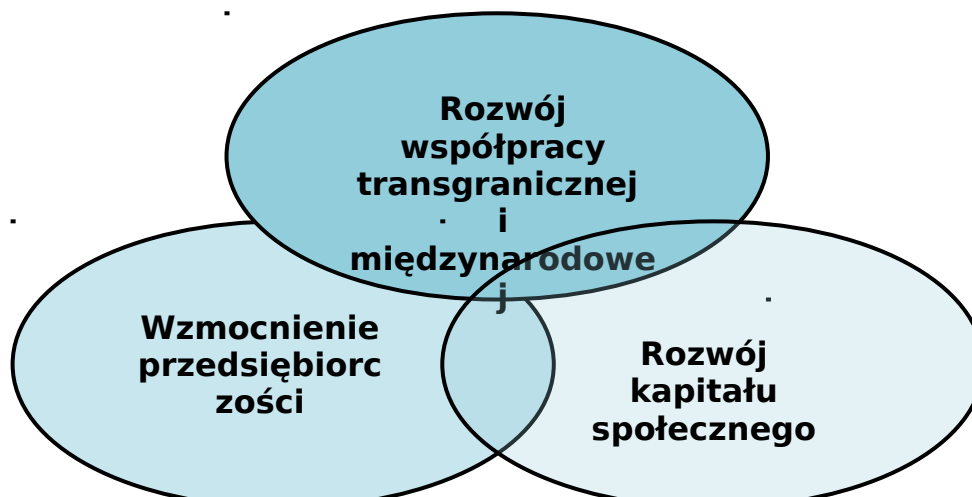
PRIORYTETY I ZADANIA

Po dokonaniu analizy barier i czynników wspierających rozwój społeczno-gospodarczy

w województwie podlaskim można wskazać na priorytety w nich określone zadania, stanowiące zbiór działań do wykonania przez podlaskie samorzady, firmy i organizacje pozarządowe aby osiągnąć cele Programu.

Poniższy schemat przedstawia priorytety Programu „Podlaskie Otwarte”.

Schemat 2. Priorytety Programu „Podlaskie Otwarte”

Źródło: opracowanie własne

Zadania do wykonania w ramach poszczególnych priorytetów:

PRIORYTET I: rozwój współpracy transgranicznej i międzynarodowej

- 1. Wzmacnianie istniejących i rozwijanie idei projektów miast partnerskich w kierunku wschodnim** – pokazywanie dobrych praktyk zawierania partnerstwa podlaskich miast z miastami z innych krajów, w tym państw wschodnich, która ma na celu wymianę kulturalną, gospodarczą i informacyjną. Taka współpraca będzie szczególnie atrakcyjna na bazie wspólnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego pomiędzy miastami państw przygranicznych, np. Polski i Białorusi. Celem partnerstwa miast jest współpraca ludzi, niezależnie od granic państwowych. Jak wynika z praktyki początkiem partnerstwa miast są osobiste kontakty między ich mieszkańcami, np. Polonii lub kontakty instytucji w poszczególnych miastach. Po przełamaniu barier osobistych, ma miejsce oficjalna wizyta przedstawicieli władz i rewizyta. Nawiązanie partnerstwa następuje przez podpisanie obustronnego porozumienia o partnerstwie.
- 2. Organizowanie dodatkowego wsparcia obcokrajowców chcących osiedlić się lub podjąć studia w województwie podlaskim** – organizowanie dodatkowych usług jak: zapewnienie informacji w kilku językach o instytucjach, do których powinny się kierować, o praktycznych wskazówkach postępowania na rynku pracy; stworzenie przewodnika o aktualnie oferowanych usługach dla cudzoziemców w zakresie, np. ochrony zdrowia, kultury, nauki, edukacji; stworzenie miejsca w przestrzeni publicznej z praktycznymi informacjami dla cudzoziemców wykorzystującego media społeczne typu *Facebook*.
- 3. Stworzenie nowej oferty transgranicznej turystyki zdrowotnej, przyrodniczej, kwalifikowanej oraz ekoturystyki** – stworzenie specjalnej oferty turystyki transgranicznej, w tym skierowanej przede wszystkim do grupy seniorów, tj. osób 50+. Dostosowywanie miejsc użyteczności publicznej oraz tworzenie bazy miejsc opieki geriatrycznej, tj. usług medycznych dla osób ze schorzeniami wieku podeszłego.

- 4. Opracowanie nowej oferty turystycznych produktów transgranicznych** – objęcie specjalnym programem transgranicznych produktów turystycznych, tj. Kanał Augustowski i Puszcza Białowieska oraz rozbudowanie transgranicznej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, tj. transgranicznych tras narciarskich i rowerowych oraz obiektów przystosowanych do organizacji dużych ponadnarodowych imprez sportowych, np. w dziedzinie pływania i lekkiej atletyki.
- 5. Stworzenie jednolitego, spójnego systemu oznakowania produktów turystycznych** (np. przy trasach drogowych i kolejowych) w województwie podlaskim.
- 6. Organizowanie przygranicznych spotkań integracyjnych** – organizowanie cyklicznych spotkań przedstawicieli społeczności lokalnych po obu stronach granicy, spotkania dotyczące wymiany informacji, wiedzy, praktyk między organizacjami i instytucjami z miejscowości przygranicznych.
- 7. Rozszerzanie oferty naukowej i wymiany młodzieży** – organizowanie szerokiej oferty stażowej dla młodzieży ze Wschodu, tj. organizowanie płatnych staży naukowych, zapewnienie dodatkowego wsparcia w realizacji badań naukowych opartych na standardach europejskich i międzynarodowych. Organizowanie różnych form współpracy podlaskich uczelni z partnerami ze Wschodu, w tym: projektów wymiany studentów, typu „otwarte kursy Cambridge”, organizacji szkół językowych, organizacji transgranicznych imprez akademickich.
- 8. Organizacja „transgranicznego uniwersytetu otwartego”** – organizacja otwartych kursów, szkoleń prezentujących rozwiązania tego samego problemu w danej dziedzinie po różnych stronach granicy, szkolenia i warsztaty.
- 9. Organizacja debat przygranicznych** – organizacja spotkań mieszkańców z min. dwóch państw w formie kawiarenek obywatelskich – cyklu spotkań dyskusyjnych na tematy związane ze społeczeństwem, rozwojem i przyszłością, w których bezpośrednio uczestniczą mieszkańcy, organizacja spotkań *on-line* oraz spotkań z cyklu „mosty przyjaźni”.
- 10. Powoływanie sieci gmin transgranicznych** – tworzenie porozumień kilku gmin przygranicznych w celu wymiany kulturalnej, gospodarczej i informacyjnej.
- 11. Powoływanie sieci współpracy i komunikacji organizacji przygranicznych** – powoływanie porozumień ponadnarodowych przedsiębiorców i organizacji pozarządowych o charakterze branżowym lub ogólnym, tworzenie międzynarodowej sieci stałych kontaktów i realizacji wspólnych projektów.

- 12. Tworzenie Think Tank-u w zakresie współpracy gospodarczej i społecznej z partnerami z Białorusi** – tworzenie organizacji specjalizujących się w tematyce współpracy z Białorusią, np. prowadzenia biznesu na Białorusi, laboratorium, gdzie tworzy się innowacje – nowe pomysły dotyczące współpracy UE z Białorusią, niezależnej instytucji badawczej, której celem jest kształtowanie nowej polityki wobec Białorusi.
- 13. Organizowanie międzysektorowych wyjazdów promocyjnych za granicę** – organizowanie wyjazdów przedstawicieli samorządów wraz z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi dotyczących promocji gminy, miasta, oferowanych usług na terenie województwa podlaskiego, np. misji gospodarczych.
- 14. Tworzenie ogólnodostępnych baz kontaktów i ofert współpracy** – tworzenie narzędzi internetowych ułatwiających komunikację podlaskich przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i instytucji naukowych oraz regionalnych baz ofert współpracy przetłumaczonych na języki obce.
- 15. Usprawnianie infrastruktury obsługi ruchu granicznego** – wprowadzanie ułatwień w przekraczaniu granicy, tj. rozbudowa i usprawnienie infrastruktury, np. wprowadzenie elektronicznego systemu obsługi ruchu granicznego oraz prowadzenie działań lobbystycznych na rzecz rozszerzania małego ruchu przygranicznego.

PRIORYTET 2: wzmocnienie przedsiębiorczości opartej o potencjał kulturowy i kreatywny regionu

- 1. Zakładanie lokalnych inkubatorów przedsiębiorczości** – tworzenie inicjatyw wspierających powstawanie małej i średniej przedsiębiorczości, zwłaszcza w dziedzinach kreatywnych, rzemiośle, rękodziele ludowym, wytwórstwie; wspieranie rodzimych przemysłów, np. spożywczego, drzewnego, maszynowego, bieliźniarskiego, skutniczego, itd. Realizacja programów opieki i wsparcia startujących przedsiębiorców nastawionych na efektywność – wprowadzanie zachęt do udziału w inkubatorach przedsiębiorczości, prowadzenie rzetelnej ewaluacji działań inkubatorów.
- 2. Stworzenie programu rozwoju zawodów kreatywnych** – opracowanie i wdrożenie programu nauki zawodów kreatywnych, opartych na lokalnych zasobach m.in. design etniczny, wzornictwo przemysłowe, architektura, w tym powołanie eksperckiego Zespołu ds. oceny wykorzystania zasobów kreatywnych oraz dodatkowe wsparcie w realizacji procedury rejestracji wzorów przemysłowych i patentów.
- 3. Wdrażanie lokalnych programów przekazywania mienia publicznego na rzecz przedsiębiorczości społecznej** – przekazywanie

odpowiednich budynków przez władze lokalne dla organizacji pozarządowych i przedsiębiorców oraz ich partnerstw, położonych w miarę możliwości w centrum miasta, przy stawkach czynszu możliwych do zaakceptowania dla twórców i przedsiębiorców działających w niestabilnych warunkach ekonomicznych, wprowadzanie zachęt do udziału w inkubatorach przedsiębiorczości.

- 4. Budowanie i wzmacnianie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży** - wprowadzenie programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży dot. nauki umiejętności praktycznych w zakresie prowadzenia biznesu, np. sklepiki szkolne, gry edukacyjne dla dzieci, rozwój współpracy organizacji edukacyjnych z kuratorium oświaty przy tworzeniu nowych programów edukacji szkolnej, np. innowacyjna edukacja. Organizacja wizyt młodzieży szkolnej do lokalnych przedsiębiorstw.
- 5. Wzmacnianie lokalnych marek eksportowych** - zapewnienie instrumentów wsparcia dla producentów produktów lokalnych, stworzenie specjalnego planu promocji atrakcyjnych produktów eksportowych z regionu,
- 6. Uruchomienie sieci punktów sprzedaży z wyrobami lokalnymi, charakterystycznymi dla regionu** - tworzenie lokalnych miejsc we sprzedaży produktów rodzimych producentów, np. półki w sklepach tylko z produktami lokalnymi, odtwarzanie lokalnych rynków i giełd towarowych, itp.
- 7. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej w oparciu o nowoczesne technologie** - wprowadzanie nowych rozwiązań technologicznych w działalności gospodarczej.

PRIORYTET 3: rozwój kapitału społecznego

- 1. Rozwijanie instytucji partnerstwa międzysektorowego** - budowa nowych i wzmacnianie istniejących powiązań między sektorem publicznym a organizacjami pozarządowymi, między sektorem nauki a przedsiębiorstwami, między sektorem przedsiębiorców a organizacjami pozarządowymi.
- 2. Realizacja przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji społecznej** - realizacja projektów odnowy przestrzeni miast opartych na społecznym i gospodarczym ożywianiu zdegradowanych obszarów, tj. kompleksowe procesy przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych mające na celu wyprowadzenie terenu ze stanu kryzysowego i prowadzące do rozwoju, w tym do poprawy jakości życia lokalnej wspólnoty mieszkańców danego obszaru.

- 3. Wzmacnianie partycypacji społecznej w wymiarze lokalnym** - zwiększanie włączenia społecznego, zaangażowania mieszkańców w tworzenie lokalnych polityk rozwoju, zwłaszcza na obszarach wiejskich, np. inicjatywy lokalnej.
- 4. Rozwijanie form kształcenia ustawicznego** - wspieranie i tworzenie programów podnoszenia umiejętności i kompetencji zawodowych przez całe życie.
- 5. Tworzenie powszechnych uniwersytetów ludowych** - organizacja placówek edukacji obywatelskiej, realizujących ideę kompleksowego kształcenia i uczenia się przez całe życie; opartych na kształceniu intelektu, popularyzacji wiedzy adresowane do szerokich kręgów odbiorców, bez względu na wiek i wykształcenie na terenach wiejskich oraz w miastach, w tym lokalnych warsztatów kultury i rękodzieła ludowego.
- 6. Tworzenie muzeów „małej ojczyzny”** - tworzenie na obszarze małych wspólnot zbiorów rzeczy materialnych i niematerialnych związanych z miejscem pochodzenia i życia określonych ludzi, organizacja akcji promocji walorów kultury „małych ojczyzn”, np. organizacja konkursu wizytówki kulturalne gmin, eksponowanie tożsamości lokalnej i regionalnej w produktach turystycznych,
- 7. Wprowadzanie koncepcji „ekomuzeów” („zielone szlaki - greenways”) na poziomie lokalnym** - opracowanie i wprowadzenie na terenie każdej gminy oferty obejmującej aspekty przyrodnicze (środowisko rozumiane szeroko jako naturalne miejsce do życia) na danym obszarze, jak i działalność ludzką w jego obrębie, ponadto prowadzenie różnych form działalności, m.in. warsztatów i pokazów artystycznych dla turystów, w tym obcokrajowców, opartych na dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym.
- 8. Wspieranie różnych form edukacji obywatelskiej** - wdrażanie projektów edukacji obywatelskiej opartych o różne metody, np. organizowanie otwartych spotkań, gier planszowych, wykorzystanie Internetu, itp.
- 9. Promowanie partnerstwa międzysektorowego** - tworzenie programów informacji i promocji dotyczących korzyści płynących z realizacji przedsięwzięć w partnerstwie instytucji publicznych z organizacjami pozarządowymi i biznesem na poziomie lokalnym.
- 10. Tworzenie programów edukacyjnych dla mieszkańców dot. kultury, tożsamości lokalnej i regionalnej oraz współpracy** - organizowanie warsztatów i szkoleń na poziomie gminnym na temat

wspólnej historii i kultury regionu, nauka kompetencji współpracy różnych grup społecznych.

- 11. Wspieranie wprowadzania na podlaskich uczelniach kierunków i specjalizacji regionu, np.** współpracy transgranicznej, handlu zagranicznego, języka biznesowego, rachunkowości, bankowości itp.
- 12. Włączanie mieszkańców w tworzenie programów współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi** - tworzenie programów opartych o lokalne strategie rozwoju.
- 13. Włączanie mediów w promocję partycypacji obywateli na poziomie lokalnym** - wydawanie lokalnych czasopism i broszur, emitowanie audycji w TV i Internecie prezentujących dobre praktyki w aktywizacji społecznej, realizacji inicjatyw współpracy przedstawicieli różnych sektorów, realizacji usług dla lokalnej grupy odbiorców i turystów.
- 14. Kreowanie postaw tolerancyjnych** - prowadzenie kształcenia w zakresie komunikacji międzykulturowej i międzypokoleniowej. Położenie nacisku na programy kultury dające długofalowe efekty w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców pogranicza, prowadzące do trwałej współpracy artystycznej i wzmocniającej sektor kultury.
- 15. Podejmowanie z partnerami zagranicznymi działań podnoszących kompetencje pracowników kultury i urzędników odpowiedzialnych za zarządzanie w sektorze kultury** - organizowanie wspólnych kalendarzy i ofert kulturalnych w obszarze transgranicznym, takich jak „noc muzeów”, „weekend z kulturą”, itp.

FINANSOWE FORMY WSPARCIA

Powyższe zadania będą mogły być zrealizowane przy wsparciu finansowym ze źródeł krajowych i zagranicznych.

Finansowe formy wsparcia realizacji zadań w ramach Programu „Podlaskie Otwarte” przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Finansowe formy wsparcia

Fundusze na rozwój współpracy transgranicznej i międzynarodowej				
I.p.	Nazwa programu	Obszary wsparcia/priorytety/zadania	Wykonawcy	Terminy realizacji
1.	Program Litwa-Polska zasięg geograficzny: podregion ełcki, suwalski i białostocki, okręg olicki, mariampolski, kownieński, tauroski i wileński (z wyj. miasta Wilno)	- ochrona i promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, - rozwój przedsiębiorczości, - promocja zatrudnienia i mobilność siły roboczej, - zwiększenie dostępności infrastruktury zdrowotnej, - integracja społeczna, - współpraca instytucji w dziedzinie edukacji i bezpieczeństwa.	- Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2015 r. do 2020 r.

2.	<p>Program współpracy transnarodowej Region Morza Bałtyckiego zasięg geograficzny: Polska, Dania, Szwecja, Finlandia, Litwa, Łotwa, Estonia, wybrane regiony Niemiec, państwa spoza UE: Norwegia, Białoruś, Rosja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - innowacje, - efektywne gospodarowanie zasobami naturalnymi, - zrównoważony transport. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	od 2015 r. do 2020 r.
3.	<p>Program współpracy transnarodowej Europa Środkowa zasięg geograficzny: Austria, Chorwacja, Czechy, Niemcy (wybrane regiony), Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry, Włochy (wybrane regiony)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - innowacje, - zwiększenie konkurencyjności, - strategię niskoemisyjne, - zasoby naturalne i kulturowe, - powiązania transportowe w obszarze Europy Środkowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	od 2015 r. do 2020 r.
4.	<p>Program współpracy międzyregionalnej INTERREG EUROPA zasięg geograficzny: państwa UE, Norwegia i Szwajcaria</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnianie badań naukowych, - rozwój technologiczny i innowacje, - zwiększanie konkurencyjności MŚP, - wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach - ochrona środowiska, - promowanie efektywnego gospodarowania zasobami. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	od 2015 r. do 2020 r.
5.	<p>Program "Europa dla obywateli"</p>	<ul style="list-style-type: none"> - spotkania mieszkańców partnerskich: jako doświadczenie aktywnego uczestnictwa obywatelskiego na szczeblu lokalnym, zachęta obywateli do większego zaangażowania na szczeblu europejskim, rozwój aktywnego obywatelstwa europejskiego, wzmocnienie zaangażowanie uczestników w integrację europejską, - sieci miast partnerskich: prowadzenie dyskusji i wymiana dobrych praktyk w obszarze wdrażania rozmaitych działań politycznych; długotrwała współpraca tematyczna – podtrzymywanie silnych więzi pomiędzy miastami partnerskimi; - projekty obywatelskie: o wymiarze transnarodowym i międzysektorowym, bezpośrednio angażujące obywateli, - środki wsparcia: sesje szkoleniowe, tworzenie platform współpracy, - aktywne społeczeństwo obywatelskie w Europie: realizacja przedsięwzięć na szczeblu europejskim, angażowanie obywateli w debatę publiczną, - aktywna pamięć europejska: upamiętnianie miejsca, archiwa lub ofiary reżimów stalinowskiego i nazistowskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	od 2014 r. do 2020 r.
6.	<p>Program Kreatywna Europa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promocja europejskiej kultury i sztuki, - zwiększanie mobilności artystów i dzieł 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu 	od 2014 r. do 2020 r.

		<p> europejskich,</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, - rozwijanie europejskiej publiczności, - dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji. 	<p>terytorialnego,</p> <ul style="list-style-type: none"> - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	
7.	<p>Konkurs Ministra Spraw Zagranicznych - „Wsparcie samorządowego i obywatelskiego wymiaru polskiej polityki zagranicznej”</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój debaty publicznej na temat polskiej polityki zagranicznej w obszarach komunikacyjnych wynikających z priorytetów polskiej polityki zagranicznej na lata 2012-2016, - wzmocnienie zaplecza merytorycznego regionalnej współpracy międzynarodowej. - proponowane działania z zakresu rozwoju debaty publicznej odnosić się muszą do następujących obszarów komunikacyjnych: <ul style="list-style-type: none"> - promocja sukcesu Polski regionalnej i lokalnej - wsparcie wymiaru samorządowego polskiej polityki zagranicznej, - Polska jako aktywny uczestnik działań na rzecz demokratyzacji, rozwoju społeczeństw obywatelskich i ochrony praw człowieka na świecie, - Polska jako aktywny członek UE, - Polska jako aktywny uczestnik współpracy regionalnej, - popularyzacja problematyki pomocy rozwojowej wśród obywateli krajów członkowskich UE. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	<p>od 2015 r. do 2020 r.</p>
8.	<p>Konkurs Ministra Spraw Zagranicznych - Współpraca z Polonią i Polakami za granicą</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nauczanie języka polskiego, - media polonijne, - infrastruktura polonijna, - pozycja środowisk polskich w krajach zamieszkania, - więzi i kontakty z Polską. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	<p>od 2015 r. do 2020 r.</p>
9.	<p>Program RITA - Przemiany w regionie Fundacja Edukacja dla Demokracji (FED)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie demokratycznych i systemowych przemian w krajach Europy Wschodniej, Kaukazu i Azji Centralnej, poprzez dzielenie się polskim doświadczeniem w tym zakresie, - udział w kształtowaniu nowych liderów i elit zdolnych do działania na rzecz demokracji, gospodarki rynkowej oraz społeczeństwa obywatelskiego (w następujących krajach: Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Kazachstan, Kirgistan, Mołdawia, Rosja, Ukraina, Tadżykistan). 	<ul style="list-style-type: none"> - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe. 	<p>od 2015 r. do 2020 r.</p>
10.	<p>Program Narodowego Centrum Kultury: „Polsko-Ukraińska Wymiana Młodzieży”</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dofinansowanie pobytu w Polsce grup młodzieży ukraińskiej (12-18 lat) wraz z opiekunami. 	<ul style="list-style-type: none"> - organizacje pozarządowe, - samorządowe instytucje kultury, z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, - jednostki 	<p>od 2015 r. do 2020 r.</p>

			samorządu terytorialnego.	
11.	Polsko-węgierski Program współpracy pozarządowej	- przybliżenie do siebie społeczeństw obywatelskich obu krajów, lepsze wzajemne poznanie się społeczeństw,	- organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2015 r. do 2020 r.
12.	„Study Tours to Poland”	- zaprezentowanie Polski młodym obywatelom państw sąsiedzkich (Białorusi, Ukrainy, Mołdowy i Rosji) poprzez prezentację najważniejszych aspektów polskiej rzeczywistości społeczno-politycznej (administracja rządowa i samorządowa, organizacje pozarządowe, media, kultura, gospodarka, nauka i szkolnictwo wyższe, Polska w Unii Europejskiej).	- organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe,	od 2015 r. do 2020 r.
13.	Program współpracy Samorządu Województwa Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi	- wkład własny w projekt, - działania partnerskie po obu stronach granicy.	- organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2016 r. do 2020 r.
Fundusze na wzmocnienie przedsiębiorczości opartej o potencjał kulturowy i kreatywny regionu				
i.p.	Nazwa programu	Obszary wsparcia/priorytety/zadania	Wykonawcy	Terminy realizacji
1.	Regionalny Program Województwa Podlaskiego 2014 -2020	- wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie, - rozwój infrastruktury transportowej, - rozwój turystyki i kultury, - społeczeństwo informacyjne, - rozwój infrastruktury ochrony środowiska, - rozwój infrastruktury społecznej, - pomoc techniczna.	- jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2015 r. do 2020 r.
2.	Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020 zasięg geograficzny: województw Polski Wschodniej: lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskie go	- tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu innowacyjnych MŚP, - wzrost internacjonalizacji MŚP, - wsparcie działalności innowacyjnej MSP, - poprawa efektywności układów transportowych, - zrównoważony transport miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych, - zwiększenie spójności wewnętrznej makroregionu w zakresie infrastruktury transportowej: inwestycje w infrastrukturę liniową, punktową i systemy sterowania ruchem kolejowym w ramach Magistrali Wschodniej.	- jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2015 r. do 2020 r.
3.	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	- gospodarka niskoemisyjna, - ochrona środowiska, - przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, - transport, - bezpieczeństwo energetyczne, - inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego.	- jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2015 r. do 2020 r.
4.	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (PO	- budowa nowych i wzmacnianie istniejących powiązań między sektorem nauki a przedsiębiorstwami,	- jednostki samorządu terytorialnego,	od 2015 r. do 2020 r.

	IR) 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój innowacyjności przedsiębiorstw, - wzmocnienie jakości badań oraz pozycji krajowych jednostek naukowych w ramach Europejskiej Przestrzeni Badawczej. 	<ul style="list-style-type: none"> - instytucje publiczne, - instytucje badawczo-naukowe , - uczelnie wyższe, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	
5.	PO WER - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie wykluczenia społecznego i walka z ubóstwem, - zatrudnienie i wzrost mobilności pracowników, - nakłady na edukację, umiejętności i podnoszenie kompetencji przez całe życie, - wzmocnienie sprawności i efektywności państwa polskiego, a w tym: <ul style="list-style-type: none"> - pokrycie kosztów inwestycyjnych, - środki transportu, - wykupienie licencji <i>franczyzy</i>, - na założenie działalności gospodarczej: indywidualna działalność gospodarcza, spółdzielnia, spółdzielnia socjalna. 	<ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - instytucje badawczo-naukowe , - uczelnie wyższe, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe, 	od 2015 r. do 2020 r.
6.	Program Polska Cyfrowa 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych, zwiększenie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych w usługach, np. e-administracja, e-integracja, e-kultura, e-zdrowie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - instytucje badawczo-naukowe , - uczelnie wyższe, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa publiczno-prywatne , 	od 2015 r. do 2020 r.
7.	Program Kreatywna Europa	<ul style="list-style-type: none"> - promocja europejskiej kultury i sztuki, - zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, - budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, - rozwijanie europejskiej publiczności, - dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - instytucje badawczo-naukowe , - uczelnie wyższe, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	od 2015 r. do 2020 r.
8.	COSME	<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnianie konkurencyjności przedsiębiorstw, - rozwój małych i średnich przedsiębiorstw na obszarze UE, - wymiana dobrych praktyk pomiędzy przedsiębiorstwami w UE, - wsparcie instytucji otoczenia biznesu. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - instytucje badawczo-naukowe , - uczelnie wyższe, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, 	od 2015 r. do 2020 r.

			- partnerstwa międzysektorowe	
9.	Instrument „Łącząc Europę” (Connecting Europe Facility - CEF)	- rozwój sieci transportowej, - rozwój sieci energetycznej, - rozwój sieci telekomunikacyjnej.	- Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2015 r. do 2020 r.
10.	Eurimages	- koprodukcja utworów audiowizualnych, - dystrybucja utworów audiowizualnych, - cyfryzacja kin, - cyfryzacja i rozpowszechnianie europejskich utworów audiowizualnych.	- instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2014 r. do 2020 r.
11.	Instrument Europa Cinemas	- wyświetlanie znacznej liczby europejskich filmów nie-krajowych, - organizacja i promocja wydarzeń skierowanych do młodej widowni i przyczyniających się do jej rozwoju, - dystrybucja filmów europejskich w Azji, Ameryce Łacińskiej i krajach obszaru śródziemnomorskiego w ramach <i>Europa Cinemas Mundus</i>	- instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2014 r. do 2020 r.
12.	Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	- wydarzenia artystyczne: - muzyka , - Teatr i Taniec, - Film, - Promocja kultury polskiej za granicą: - Sztuki wizualne, - Kolekcje, - Zamówienia kompozytorskie, - Narodowe kolekcje sztuki współczesnej, - Regionalne kolekcje sztuki współczesnej, - Kolekcje muzealne, - Promocja literatury i czytelnictwa: - Literatura, - Czasopisma, - Promocja czytelnictwa, - Partnerstwo publiczno-społeczne, - Edukacja: - Edukacja kulturalna, - Edukacja artystyczna, - Edukacja medialna i informacyjna, - Obserwatorium kultury, - Promesa MKiDN, - Dziedzictwo kulturowe, - Ochrona zabytków, - Wspieranie działań muzealnych, - Kultura ludowa i tradycyjna, - Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą, - Ochrona zabytków archeologicznych, - Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego, - Miejsca Pamięci Narodowej , - Rozwój infrastruktury kultury: - Infrastruktura szkolnictwa	- Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2014 r. do 2020 r.

		artystycznego, - Infrastruktura domów kultury,		
13.	„Ojczysty - dodaj do ulubionych” Narodowe Centrum Kultury	- kształtowanie twórczych, odpowiedzialnych i świadomych postaw wobec języka polskiego, budowanie kompetencji językowych oraz doskonalenie umiejętności posługiwania się językiem ojczystym poprzez realizację projektów popularyzujących wiedzę o języku	- organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2014 r. do 2020 r.
14.	Program „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne”	- działania służące wzmocnieniu zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności.	- jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe.	od 2014 r. do 2020 r.
15.	Program współpracy Samorządu Województwa Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi	- wspieranie przedsiębiorczości opartej o potencjał kulturowy i przyrodniczy regionu	- organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2016 r. do 2020 r.
Fundusze na rozwój kapitału społecznego				
I.p.	Nazwa programu	Obszary wsparcia/priorytety/zadania	Wykonawcy	Terminy realizacji
1.	ERASMUS +	- edukacja szkolna, - kształcenie i szkolenia zawodowe, - szkolnictwo wyższe, - edukacja dorosłych, - młodzież, - rozwój sportu na poziomie najbliższym obywatelowi.	- Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe.	od 2014 r. do 2020 r.
2.	Horyzont 2020	- wsparcie realizacji badań naukowych, - innowacje społeczne.	- Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - instytucje badawczo-naukowe , - uczelnie wyższe, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2014 r. do 2020 r.
3.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 - 2020	- ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich, - poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych, - poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie. - odtwarzanie, chronienie i wzmocnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa. - wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę	- Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - instytucje badawczo-naukowe , - uczelnie wyższe, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe - osoby	od 2015 r. do 2020 r.

		<p>klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich. 	indywidualne	
4.	Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> - edukacja osób starszych, - aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz i międzypokoleniową, - partycypacja społeczna osób starszych, - usługi społeczne dla osób starszych, 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe 	od 2014 r. do 2020 r.
5.	PO WER - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie wykluczenia społecznego i walka z ubóstwem, - zatrudnienie i wzrost mobilności pracowników, - nakłady na edukację, umiejętności i podnoszenie kompetencji przez całe życie, - wzmocnienie sprawności i efektywności państwa polskiego, a w tym: <ul style="list-style-type: none"> - pokrycie kosztów inwestycyjnych, - środki transportu, - wykupienie licencji <i>franczyzy</i>, - na założenie działalności gospodarczej: indywidualna działalność gospodarcza, spółdzielnia, spółdzielnia socjalna. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - instytucje badawczo-naukowe - uczelnie wyższe, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe - osoby indywidualne 	od 2015 r. do 2020 r.
6.	Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne: - aktywne społeczeństwo, - aktywni obywatele, - silne organizacje pozarządowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe - osoby indywidualne 	od 2014 r. do 2020 r.
7.	Regionalny Program Województwa Podlaskiego 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie, - rozwój infrastruktury transportowej, - rozwój turystyki i kultury, - społeczeństwo informacyjne, - rozwój infrastruktury ochrony środowiska, - rozwój infrastruktury społecznej, - pomoc techniczna, 	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego, - instytucje publiczne, - instytucje badawczo-naukowe - uczelnie wyższe, - przedsiębiorcy, - organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe - osoby indywidualne 	od 2015 r. do 2020 r.
8.	Program SKILLS - IMPULS FUNDACJA NA RZECZ NAUKI POLSKIEJ	<ul style="list-style-type: none"> - promowanie badań aplikacyjnych oraz rozwój umiejętności uczonych z zakresu komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych 	<ul style="list-style-type: none"> - pracownicy naukowcy, zamieszkali w Polsce i zatrudnieni na umowę o pracę w jednostce 	od 2015 r. do 2020 r.

			naukowej posiadającej siedzibę na terenie RP, - doktoranci z polskich jednostek naukowych, zamieszkali w Polsce, - absolwenci studiów doktoranckich do 12 miesięcy od uzyskania stopnia doktora zamierzający realizować projekt w jednostce naukowej posiadającej siedzibę na terytorium RP.	
9.	Google dla Organizacji Non-profit	- Ad Grants, czyli grant w wysokości \$10,000 do wykorzystania na reklamę organizacji przy użyciu Google AdWords, - YouTube for Nonprofits, czyli dodatkowe funkcjonalności usługi YouTube, - Google Apps oferuje narzędzia dla organizacji – od e-maila po dokumenty – które zmniejszają koszty pracy i ułatwiają współpracę.	- organizacje pozarządowe (non profit)	od 2015 r. do 2020 r.
10.	„Seniorzy w akcji”	- realizacja przedsięwzięć, które angażują osoby starsze do działania na rzecz otoczenia, włączanie osób starszych w dialog i współpracę z samorządem lokalnym, promowanie współpracy międzypokoleniowej i wolontariatu osób starszych.	- organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2015 r. do 2020 r.
11.	"Program Równać Szanse"	- rozwój umiejętności społecznych młodych ludzi przydatnych zarówno w ich obecnym, jak i dorosłym życiu	- organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2015 r. do 2020 r.
12.	Program współpracy Samorządu Województwa Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi	- wspieranie rozwoju kapitału społecznego	- organizacje pozarządowe, - partnerstwa międzysektorowe	od 2016 r. do 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Portal Funduszy Europejskich, www.funduszeuropejskie.gov.pl

FORMY KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

W celu przekazania odpowiedniej wiedzy beneficjentom z terenu województwa na temat Programu „Podlaskie Otwarte” realizowane będą następujące działania w ramach informacji i promocji :

1. zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o możliwościach ubiegania się o wsparcie ze środków krajowych i zagranicznych na realizację projektów, służących realizacji Programu „Podlaskie Otwarte” ,
2. zapewnienie czytelnej informacji o kryteriach oceny i wyboru projektów oraz obowiązujących w tym zakresie procedurach,
3. zapewnienie bieżącego informowania opinii publicznej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań w ramach Programu,
4. inicjowanie dodatkowych działań promocyjnych o zasięgu lokalnym,
5. zapewnienie współpracy z instytucjami zaangażowanymi w monitorowanie i realizowanie Programu w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych poprzez wymianę informacji i wspólne przedsięwzięcia,
6. współpraca z lokalnymi mediami - publikacje prasowe, wiadomości w lokalnej telewizji oraz rozgłoszeniach radiowych, Internecie,
7. wizytacje projektów, ekspozycje projektów - mogą stanowić skuteczne metody prezentacji osiągnięć w zakresie inicjatyw z wykorzystaniem środków europejskich,
8. wykorzystanie nowoczesnych źródeł przekazu i technologii, m.in. takich jak: Internet, poczta elektroniczna, elektroniczna archiwizacja dokumentów, media społeczne typu *Facebook* w celu usprawnienia komunikacji pomiędzy podmiotami, uczestniczącymi w realizacji *Programu*.

Jednym z istotnych elementów uspołecznienia procesu wdrażania Programu będzie współpraca pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie dbałości o realizację zasady wzajemnego informowanie o kierunkach i prowadzonych działaniach. Powinno to wpłynąć na skuteczniejszą akceptację planowanych przedsięwzięć i ich realizację przez mieszkańców województwa.

MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitorowanie polega na systematycznym i ciągłym zbieraniu, analizowaniu i wykorzystywaniu informacji dla celów kontroli zarządzania i podejmowania decyzji w sprawie realizacji i aktualizacji programu. Stanowi integralną część codziennego zarządzania. Jego celem jest dostarczenie informacji, na podstawie której osoby zarządzające programem będą wskazały na problemy związane z

wdrażaniem projektu oraz je rozwiązać, jak również ocenić postęp w stosunku do pierwotnych planów. Monitoring dostarczy wiarygodne, rzetelne informacje o stanie zaawansowania prac, postępach, uchybieniach w realizacji priorytetu programu, zmianie zakresu zadań czy też o zaniechaniu realizacji zadania wraz z przyczynami i uzasadnieniem takiego stanu rzeczy.

Monitoring będzie prowadzony systematycznie, nie rzadziej niż raz na rok.

Osoby monitorujące Program będą uzyskiwać odpowiedź na następujące pytania:

1. Które zadania za rok poprzedni zostały zrealizowane zgodnie z programem?
2. Które zadania za rok poprzedni nie zostały zrealizowane, wraz z podaniem przyczyn opóźnienia realizacji bądź przyczynami nie rozpoczęcia realizacji?
3. Czy istnieją nowe zadania do umieszczenia w Programie?
4. Czy są ewentualne zmiany w realizacji zadań przewidzianych do realizacji w późniejszym okresie?

Etapy w procesie monitoringu:

1. Analiza celów Programu: monitorowanie w całym okresie realizacji, czy cele są osiągane poprzez realizację poszczególnych zadań, oraz czy cele realizowane przez Program są nadal aktualne.
2. Przegląd procedur wdrażania: dotyczyć będzie poszczególnych lat wdrażania Programu, czyli 2015-2020. Zasadniczo ten „etap” służy dopasowaniu potrzeb informacyjnych do roli podejmowania decyzji przez instytucję zarządzającą Programem.
3. Przegląd wskaźników: analizy wskaźników produktu i rezultatu przyjętych w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku w odniesieniu do poszczególnych projektów przygotowywanych przez beneficjentów końcowych na realizację działań objętych Programem. Wskaźniki te muszą być zgodne z wytycznymi funduszy europejskich 2014-2020, jeżeli będą współfinansować dany projekt.
4. Zaprojektowanie formy raportu: raporty z realizacji poszczególnych projektów będą składane w standardowej formie przez beneficjentów końcowych instytucji zarządzającej Programem, tj. Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Podlaskiego – Departamentowi Rozwoju Regionalnego.

Konieczne jest opracowanie odpowiedniej formy raportu z realizacji zadania, aby każdy z beneficjentów przekazał informację o swoim projekcie w tej określonej formie. Ułatwi to znacznie monitorowanie realizacji zadań w ramach poszczególnych priorytetów.

Raporty mogą być składane wg. wzoru matrycy logicznej znajdującej się w załączniku do Programu.

EWALUACJA

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości i cech działań w ramach Programu „Podlaskie Otwarte” z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia.

Ewaluacja to także umiejętność zbierania i analizowania wszelkich informacji, danych, aby móc odpowiedzieć na pytanie – czy zostały osiągnięte zamierzone cele operacyjne zakładane przez Program.

Powinna obejmować ocenę okresową efektywności, skuteczności, wpływu, trwałości Programu w kontekście jego ustalonych celów.

Etapy procesu ewaluacji:

1. Określenie przedmiotu ewaluacji, a więc odpowiedź na pytanie, co będzie podlegało ewaluacji?.
2. Postawienie pytań kluczowych – pytań, na które ewaluator powinien znać odpowiedź.
3. Ustalenie jakie zagadnienia należy przeanalizować w celu udzielenia odpowiedzi na pytania ewaluatora.
4. Zidentyfikowanie źródeł potrzebnych informacji – np. dobór próby przy badaniu ankietowym, gdzie znaleźć konieczne dokumenty, źródła GUS i inne bazy danych,
5. Wybranie metod pracy – badanie ankietowe, wywiady, obserwacja, analiza dokumentów źródłowych.
6. Opracowanie narzędzi – formularze ankiet, wytyczne do wywiadów, raportów ze zrealizowanych zadań.
7. Przygotowanie harmonogramu ewaluacji oraz narzędzi monitoringu (sprawdzenie czy otrzymujemy potrzebne informacje).

W procesie ewaluacji bardzo ważne jest zbieranie informacji. Jednak nie każda informacja jest przydatna w procesie ewaluacji. Do ewaluatora należy przede wszystkim kierowanie się obiektywizmem w procesie ewaluacji.

Kryteria ewaluacji:

1. Skuteczność zadań – ocena wkładu w stosunku do osiągnięcia celów Programu.
2. Wpływ na rozwój województwa – skutek, jaki wywiera Program na otoczenie, jego wkład w rozwój i podniesienie konkurencyjności województwa podlaskiego.
3. Trwałość rezultatów – trwałe korzyści wynikające z realizacji zadań w ramach Programu, możliwość kontynuacji działań.
4. Osiąganie celów horyzontalnych do 2020 roku - uwzględnienie czynników rozwojowych Unii Europejskiej, aspektów społeczno-kulturowych, polityk zrównoważonego rozwoju i równości.

W ramach ewaluacji dokonywana będzie ocena raportów, składanych przez beneficjentów końcowych po zakończeniu realizacji poszczególnych projektów wdrażających priorytety Programu „Podlaskie Otwarte”.

Okresowe oceny Programu dokonywane będą zgodnie z systemem wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku, minimum co dwa lata.

Pierwsza ocena zostanie dokonana na koniec 2016 r., a kolejne na koniec 2018, 2020 roku oraz po zakończeniu realizacji Programu „Podlaskie Otwarte”.

OPIS METODOLOGII OPRACOWANIA PROGRAMU

Metodologia tworzenia Programu polegała na włączeniu w tworzenie dokumentu wszystkich interesariuszy (beneficjentów) programu.

Prace składały się z szeregu uporządkowanych działań, które prowadziły do weryfikacji zapisów strategii ze społecznością lokalną, a w dalszej kolejności na przeprowadzeniu szerokiej debaty społecznej, dającej możliwość uszczegółowienia zapisów Strategii, w taki sposób aby powstał program operacyjny (społeczny plan działania), tj. składający się tylko z możliwych do wykonania zadań. Mieszkańcy sami wskazali takie zadania, przez co powstał zbiór działań realizujących założenie, że do 2020 roku Podlaskie stanie się OTWARTE.

Zamiarem było wypracowanie **jednego z planów realizujących Strategię**, który zostanie oficjalnie przyjęty przez Samorząd Województwa Podlaskiego do realizacji przez wszystkie lokalne środowiska i podmioty.

Prace składały się z kilku etapów i polegały na:

- a) szczegółowej analizie zapisów Strategii przez głównego eksperta opracowującego program i wyodrębnieniu z nich kierunków, które przedstawione zostały zarówno Grupie Sterującej, wszystkim biorącym udział w pracach nad programem w celu weryfikacji i dyskusji nad ich uszczegółowieniem,
- b) pracach Grupy Sterującej, składającej się z przedstawicieli wszystkich interesariuszy programu, która jest odpowiedzialna za dostarczenie szczegółowych informacji w zakresie: sytuacji, potrzeb, barier, celów dot. danej grupy interesariuszy, tj. NGOs, przedsiębiorców, samorządów, uczelni wyższych. Przedstawiciele tych środowisk nie tylko dostarczyli i wymienili między sobą informacje, tj. mało dostępne analizy, badania, doświadczenia projektowe w danej kategorii, ale odpowiedzialni byli za komunikację ze swoimi środowiskami i wypracowywanie jak najlepszych pomysłów i rozwiązań. Wypracowane i przemyślane wnioski prezentują je na spotkaniach grupy – łącznie 10 spotkań. Wnioski z tych spotkań stanowią podstawę programu.
- c) Zbieraniu opinii i pomysłów mieszkańców na zadania w ramach Programu „Podlaskie Otwarte” – lokalnie podczas żywych bibliotek, tj. spotkań z mieszkańcami, spisanie z tablicy luźnych, wolnych myśli i skojarzeń uczestników animacji „Gramy w Otwarte” – w 2014 r. przeprowadzono 7 żywych bibliotek,

- d) pracach warsztatowych z przedstawicielami społeczności lokalnej – łącznie przeprowadzono 7 moderowanych subregionalnych spotkań roboczych. Uczestnicy reprezentujący różne środowiska, wypracowywali poszczególne elementy programu, tj. cele, priorytetowe działania i przedstawili pomysły realizacji tych zamierzeń. Wnioski z warsztatów zostały uporządkowane przez Sekretarza i przedstawione Grupie Sterującej na spotkaniu 12 grudnia 2014 r.,
- e) opracowaniu wstępnej wersji zapisów przez głównego eksperta opracowującego program. Ekspert na podstawie zebranego materiału – zarówno ze spotkań Grupy Sterującej i subregionalnych warsztatów oraz pomysłów mieszkańców opracował wstępną wersję programu.
- f) poddaniu projektu Programu „Podlaskie Otwarte” szerokim konsultacjom społecznym,
- g) przyjęciu przez Grupę Sterującą ostatecznej wersji Programu „Podlaskie Otwarte”.

SPIS TABEL I SCHEMATÓW

Spis tabel

Tabela 1. Wizja Podlaskie Otwarte

Tabela 2. Wyzwanie Podlaskie Otwarte

7

Tabela 3. Finansowe formy wsparcia

14

Spis schematów

Schemat 1. Korzyści z partnerstwa międzysektorowego

8

Schemat 2. Priorytety Programu „Podlaskie Otwarte”

9

REDAKCJA DOKUMENTU:

Redakcja: dr Eliza Szadkowska

Korekta stylistyczna i językowa: Katarzyna Łotowska

Kontakt:

**Urząd Marszałkowski
Województwa Podlaskiego**
ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 1
15-888 Białystok
tel./fax. 85 66 54 549/ 85 66 54 567
e-mail: kancelaria@wrotapodlasia.pl
www.wrotapodlasia.pl

**Ośrodek Wspierania Organizacji
Pozarządowych**
ul. Ks. Adama Abramowicza 1, III
piętro
15-872 Białystok
tel./fax. 085 732 28 46/085 675 21 58
e-mail: biuro@owop.org.pl
www.owop.org.pl

Załącznik do

Programu Podlaskie Otwarte

Wzór raportu z monitoringu realizacji projektu w ramach Programu „Podlaskie Otwarte”

Tytuł projektu	Nr i nazwa zadania w Programie	Termin realizacji projektu	Nazwa instytucji wdrażającej projekt	Kierownik projektu / stanowisko w instytucji
----------------	--------------------------------	----------------------------	--------------------------------------	--

	„Podlaskie Otwarte”			wdrażającej / tel.
Fundusz /priorytet /działanie	Cele projektu	Produkty	Rezultaty	Opis projektu
Finansowanie projektu	Informacje o postępach w realizacji:			
- wkład własny	Napotkane problemy	Przyczyny	Uzasadnienie	Propozycja rozwiązania problemu [ów]
... - dotacja z Programu (podać nazwę programu)				
... - inne				
Osoba do kontaktu				
Tel.				

Źródło: opracowanie własne na podstawie: **Rozporządzenie nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, www.ewaluacja.gov.pl**